

תקציר מקונטרס הדרכה מעשית לתקיעת שופר

איך משמיעים בקלות קול מהשופר

א. **קול השופר הוא קול רפרוף השפתיים**, המוגבר ע"י השופר. [ראיה לדבר מכך שצליל רפרוף ניתן להפיק גם בנשימה, ומי שיעשה זאת כששופר מוצמד לשפתיו הרועדות, ישמע קול תקיעה !]

ב. לצליל רפרוף, הדקו שפתיים בלחץ קל, והגבירו את לחץ האוויר עד שיבקע את השפתיים ויצא. כשהיחס נכון, ישמע קול:
‘פִּפְפָּפְפָּפְפָּפ’ ... (**פ'** רפה). אם האוויר משתחרר בנושיפה רצופה ולא נשמע צליל, הגבירו קצת את הלחץ בשפתיים או הפחיתו את
לחץ הנשיפה, ברגע שייורצר איזון, ישמע רפרוף.

צליל זה, **הוא קול השופר**. אכן, כשתוקעים כל הפעולה נעשית במקטע מאוד קטן של השפתיים, ויותר קל להפיק את הרעד המוליד צליל.

ג. רבים מנסים לתקוע בדחיקת אויר במאמץ. לדברינו נבין, שמאמץ הוא **האויב הגדול של התקיעות**: לחץ גדול מפשק את השפתיים ומבטל את רעידתם, ובאין רעד לא ישמע קול.

ד. גם יובן, ששפתיים יבשות וקשות אינן מצליחות לתקוע, כי השפה נוקשה ואינה מרפרפת. זו הסיבה שבעלי תקיעה שהתאמנו בהצלחה מגיעים לתקיעות ואינם מצליחים לתקוע! מתח משחרר בגוף אנדרנלין המייבש את הרוק, והשפתיים ההופכות ליבשות ונוקשות, והתקיעות מתקלקלות. אם יעביר התוקע לשון לחה על שפתותיו (ובמקרי קיצון ניתן לטבול אצבע בכוס מים ולהעבירה על השפתיים), ירגיש מיד בשיפור דרמטי, והכל ילך בעז"ה למישרין.

פעולה זו, של ליחלוח השפתיים **כדאי להופכה להרגל**, לפני כל תקיעה.

ה. את השופר יש להגיש לשפתיים כך: מהדקים שפתיים בקלות בתנוחה טבעית, ולוחצים אליהם את השופר בלחץ שדי בו כדי ליצור אטימה, אך לא בלחץ חזק, המכאיב וגם עלול לפצוע.

ו. הרב שכטר (מומחה שופרות) מייעץ להשתמש ביד ימין רק לתמיכה, השופר מונח עליו כעין מדף, והצמדת השופר לשפתיים נעשית ביד שמאל הקרובה לשפתיים! באופן זה השליטה על הלחץ טובה בהרבה. הדבר מקל על תחושת אי הנוחות בשפתיים אחרי תקיעות רבות, ואפילו יציל מפציעות בשופר שפיו אינו מותקן כראוי.

ז. אם האויר 'בורח' לצדדים חוזרו להרטיב השפתיים. אם האויר בוקע לא מהמקום בו מונח השופר על השפתיים, ניתן להניח אצבע על השפתיים מצדי השפה עד מקום השופר.

ח. שופר המתמלא ברוק קולו מתעמעם, וגם קשה להשמיע בו תקיעות ישרות 'נקיות'. ניתן לווסת את התופעה: תוקע שיחזיק את הראש ישר (סנטר קדימה), ואת השופר בזווית ישרה, רוקי יקווה בתחתית הלשון, ותפחת דרמטית כמות הנוזלים שתכנס אל השופר, וזה בדוק ומנוסה.

ט. כשהיראות מלאות קל לתקוע והכוח נשמר. לפני כל סדר כדאי לנשום נשימה מלאה מהאף, בלי להזיז את השופר ממקומו. במצבי לחץ לפעמים הנשימה מתקצרת, ויש להקפיד לנשום במודע נשימה מלאה.

קולות תש"ר, בצורה מיטבית

א. בקהילות הליטאיות בימינו מהדרים בתקיעות מיושרות בתכלית. לתקיעה כזו, יש להשתמש בלשון כ'פקק' הסוגר את פתח השופר, ולהתחיל לייצר לחץ אויר שהלשון מונעת ממנו לבקוע את השפתיים. חלקיק שניה אח"כ, כשהלחץ הגיע לרמה הרצויה, יש לסלק את הלשון. התוצאה תהיה תקיעה שנפתחת בדיוק באותו טון בו תמשך התקיעה כולה. כך גם בסיום: כשהלחץ ברמתו הקבועה נסתום את יציאת האויר ע"י הלשון, ורק חלקיק שניה אח"כ נרפה את הלחץ.

ב. **משך התקיעה.** ההוראה המקובלת היא ש'שיעור תקיעה כשיעור תרועה' הכוונה היא לשיעור התרועה המחוייבת, **והמאריך בתרועותיו יותר משיעור זה אין צריך להאריך יותר בתקיעתו.** (העושים זאת בהוראת חכם או מסורת, אין הדברים אמורים כלפיהם.) במדידה בתוכנה מתברר שבברים-תרועה (כולל הפסקה ביניהם) כשהתרועה בקצב בינוני **אינם נמשכים יותר משלש שניות.** לכן, מי שיתרגל בתקיעות של 4 שניות, יצא מצל צילו של ספק. בתש"ת ותר"ת, די בשתי שניות.

ג. להתרגל לזה, מדוד בסטופר לכמה תגיע בספירה במחשבה (אחד, שתיים, שלש, ארבע...) במשך 4 שניות, וכשתתקע ספור במחשבה כפי שמצאת שאתה סופר במשך 4 שניות. אחרי שמתרגלים, א"צ ספירה.

ד. חניכי ישיבות ליטא נהגו בסגנון שברים או-טו, שכשנעשים בתכיפות יש יסוד לחשוש שאין בכל שבר כדי ג' טרומיטין. אם ידמיין התוקע כאילו הוא משמיע קול או-טו, [ליתר דיוק: אווטון], יאריך השבר כל צורכו.

ה. בתרועה דרושה אטימת אויר בין הקולות, כך תשמענה התרועות טה-טה-טה... ולא טה-לה-לה... יש המבצעים זאת בעזרת השפתיים, ויש שבעזרת הלשון הסותמת את דרך האויר בשפתיים.

ו. את התרועה יש 'לנעול' בסתימת לשון ולסיים בקול קצר וחתוך, טו-טו-טוט, ולא קול נמשך טו-טו-טווי, העלול להימשך מעט יותר ובזה נכנסים לשאלה של תרועה שהסתיימה בקול שבר.

ז. תירגול תרועה: מתרגלים מקבץ בן שלש כוחות בלבד - טה-טה-טה, שוב ושוב תוך שמירה על **קצב אחיד**, ומגבירים את הקצב במידת האפשר. בשלב ב' יש לתרגל 2 מקבצים צמודים: טה-טה-טה, טה-טה-טה. אחרי תרגול יש להכפיל את המקבץ החדש, ולפנינו תרועה מהודרת של 12 קולות. עם הזמן מוטב להאריך את התרועה יותר (15-18), תרועה קצרה נשמעת לאנשים כאילו לא היו בה 9 כוחות.

ח. **נשימה אחת - שתי נשימות.** בנושא ההפסק שבין שברים לתרועה, האריכו בספרי ההלכות. ההבדל בין 'פחות מכדי נשימה' ל'נשימה אחת ממש', או 'מריע מתוך השבר' הוא עדין, ודורש תירגול רב. חובה להקדים לשבת עם המקריא ולהבין מה לדעתו נקרא 'נשימה אחת', 'ב' נשימות', ו'נשימה אחת חזו"א'. תוקע שאינו יודע לכוון לדעת המקריא הוא פתח גדול לתקלות ועגמ"נ.

השופר

א. שופר צריך פיקוח מוסמך או בדיקת מומחה יר"ש. מצוי ששופר ניקב בעיבוד ויצרנים לא נאמנים סותמים אותו בדבק שאינו ניכר לעין לא מקצועית. לצערי גם אלו הנושאים כשרות צריך לברר היטב על סמך מה ניתנה הכשרות, בעיני ראיתי שופרות ב'פיקוח כשרות' שנמצאו בהם נקבים ודיבוקים.

ב. פציעות השפתיים נגרמות כשדפנות פה השופר דקות או חדות. יש להקפיד על שופר שעובי דפנות פיו 2 מ"מ לפחות. גם אז תתכן פציעה כשהחיתוך נעשה בזווית חדה. אם מרגישים נקודה שבה נוצר לחץ חזק בשפתיים וכשמעבירים עליה אצבע מרגישים חוד, יש לשייף שם מעט בנייר זכוכית עדין ולעגל אותו. שופר כזה אינו אמור לפצוע.

ג. לכל שופר מאפיינים יחודיים, ומה שמתאים לתוקע אחד אינו מתאים לאחר. כדאי לנסות אפשרויות שונות ולמצוא התאמה.

ד. לשימוש פרטי אין צורך בשופר מקצועי ויקר. שופר 'רגיל', בדר"כ ממספר 4 ואילך, מספיק בהחלט. גודל השופר לא מעיד על טיבו, יש שופרות קטנים יחסית הטובים בהרבה משופרות גדולים ומפוארים.

ה. שופר יש לקנות רק אם הקונה מצליח לתקוע בו לפי הרגליו, ולא על סמך טיפים ועצות של המוכר, כיון שבבית נחזור ונתקע כפי שהתרגלנו.

ו. לנקיון השופר בנוזלים כדאי להשתמש בנוזל אלכוהולי המתנדף מהר, אך עדיף להמנע משימוש בנוזלים העלולים לעמעם את קול השופר. את תעלת השופר ניתן לנקות בעזרת מוט הברגה (יש לרכוש בטמבור בקוטר הדק ביותר ולנסר ממנו 30 ס"מ בערך), איתו נשייף בעדינות את התעלה.

ז. שופר מאחסנים במקום מוצל ששולט בו אויר ואינו צובר לחות.